

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De uitbreiding van de NAVO

Swinkels, B.

Citation

Swinkels, B. (1998). De uitbreiding van de NAVO. *Bestuurskundige Berichten*, 13(1), 16-19. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234111>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234111>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De uitbreiding van de NAVO

B. Swinkels

"Welkom in de democratie, mijn beste Nikolaj", zei generaal Viktor Mavik, een man met een enorme borstkas en een dreunende stem. "Welkom in een wereld waarin Tsjechië, Hongarije, Polen en de rest van het Warschaupact door het westen worden uitgenodigd om lid te worden van de NAVO, zonder dat iemand naar onze mening vraagt".

Bovenstaande regels komen uit het boek "Contra Commando" van Tom Clancy, de Amerikaanse techno-thriller schrijver. Het verhaal speelt zich af in een hedendaagse wereld na de val van het communisme. Een NAVO die op het punt staat uit te breiden, een Russische president die hervormingen probeert door te voeren en een zich opnieuw opbouwende Oost-Europa. In Rusland is niet iedereen het met de situatie eens en de minister van buitenlandse zaken, Dogin, is een van hen. Hij is een oud communist en ziet het verval van zijn land met lede ogen aan. Samen met een aantal gelijkgezinden binnen de Russische regering slaat hij de handen ineen met hoge officieren van de strijdkrachten, die dezelfde ideeën aanhangen, om de regering omver te werpen en de oude Sovjetunie in oude glorie te herstellen. Dogin en zijn aanhangers zien het verval en het machtsverlies van hun land namelijk als gevolg van de hervormingen. De uitbreiding van de NAVO naar het oosten zien zij als een direct gevaar voor de soevereiniteit en veiligheid van hun land.

Tom Clancy werkt in dit boek eigenlijk met de volgende stelling:

Door trage hervormingen en slechte economische toestanden als gevolg daarvan, gecombineerd met een

verlies aan macht en prestige van Rusland, worden conservatieve krachten gebundeld om de staat omver te werpen en de Sovjetunie te herstellen. Deze krachten zien de uitbreiding van de NAVO als een bewijs dat Rusland niet meer serieus genomen wordt.

Deze stelling is interessant omdat op dit moment de NAVO op het punt staat uit te breiden met voormalige leden van het eveneens voormalige Warschaupact en Rusland daar protest tegen aan tekent. Waarom willen deze voormalige Warschaupactleden zo graag lid worden van de NAVO en waarom is Rusland daar zo op tegen? Zelfs binnen de huidige leden van de NAVO, waaronder Nederland, is enige tegenstand te vinden tegen de voorgenomen uitbreiding van de NAVO.

Laten we eerst eens een stukje geschiedenis behandelen om wat meer van de situatie te begrijpen. Na afloop van de Tweede Wereldoorlog beheerste de Sovjetunie het oostelijke deel van Europa en werd het westelijke deel door de Verenigde Staten weer op de been gebracht. Door de verslechterende relatie tussen de VS en de S.U. werd de situatie zeer gespannen en werd een aanval van de Sovjets op het westen niet langer uitgesloten. Om de veiligheid van de (nog) in puin liggende West-Europese staten te garanderen, sloten een aantal landen een militair bondgenootschap

met de VS en Canada in 1949. Dit bondgenootschap werd de Noord Atlantische Verdrags Organisatie, ofwel de NAVO, genoemd. Toen in 1955 West-Duitsland lid zou worden van de NAVO, was dit onacceptabel voor de Sovjetunie. Nog het zelfde jaar werd in de Poolse hoofdstad Warschau een militair verdrag getekend door alle Oost-Europese staten die onder de Sovjet invloed vielen. Dit militaire bondgenootschap, het Warschaupact, was eigenlijk meer een

Hiermee zijn we op een belangrijk punt van verschil tussen de NAVO en het Warschaupact aangekomen. De NAVO is een militair samenwerkingsverband tussen gelijkwaardige leden, hoewel de VS vanwege hun enorme inbreng van manschappen, materieel en financiën wel een soort leidersrol hebben. Het Warschaupact daarentegen werd sterk beheerst door de S.U.

Dit ging zelfs zover dat het hoogste militaire orgaan

Gedurende de koude oorlog het beeld van 'De vijand': parade op het rode plein in Moskou

symbolische samenwerking die door de Sovjets werd afgedwongen, omdat alle landen die door hen werden beheerst al militaire verdragen hadden met de Sovjetunie.

Het Warschaupact gaf de Sovjets wel de mogelijkheid hun greep op de strijdkrachten van de leden uit te breiden, wat ook gebeurde.

van het Warschaupact zowel in oorlog als vrede direct onder het militaire opperbevel van de Sovjet-strijdkrachten stond. Tevens bezetten officieren van de S.U. sleutelposten in de staven van de strijdkrachten van de leden. Dit werd, vanzelfsprekend, niet door iedereen op prijs gesteld, maar wel voorzichtig verzwegen vanwege represailles.

Het is dan ook niet zo verwonderlijk dat na de ineenstorting van het communisme het Warschaupact uiteenviel. Veel van de voormalige leden hiervan willen nu lid worden van de NAVO en nadat de Sovjetunie uiteenviel, willen zelfs enkele van de nieuwe staten die hieruit tevoorschijn kwamen het lidmaatschap verwerven. De redenen hiervoor zijn vaak dezelfde, door lid te worden van de NAVO hopen de landen een snellere verwezenlijking van de welvaart en vooruitgang te behalen, omdat een NAVO bondgenoot een aantrekkelijke handelspartner is. Tevens is een belangrijke reden dat veel van de landen in Oost-Europa nog weinig vertrouwen hebben in de situatie in Rusland. Deze was en is nogal onvoorspelbaar en een mogelijke omwenteling ten gunste van een nieuw communistisch of nationalistisch regime was (en is misschien nog) een mogelijkheid. De voormalige leden van het Warschaupact willen niet terug naar de oude situatie en zien dus een NAVO-lidmaatschap als waarborg voor hun onafhankelijkheid.

Waarom is Rusland nu zo tegen een uitbreiding van de NAVO in haar richting? Het antwoord hierop is zeer ingewikkeld, maar een verklaring ligt in het Russische verleden. Deze eeuw hebben de Russen in beide wereldoorlogen een invasie van hun land met de grootste offers en net op het nippertje afgeslagen. In de Tweede Wereldoorlog alleen al verloren meer dan twintig miljoen Russen het leven! Ter vergelijking: Nederland telt vijftien miljoen inwoners. Ook was de schade aan de steden en het land onvoorstelbaar groot. Daarom hebben de Russen na de Tweede Wereldoorlog de onder hun controle staande landen in Oost-Europa als een bufferzone ingesteld om een mogelijke nieuwe invasie uit het westen tot staan te brengen voordat deze Rusland zelf bereiken kon. Dit was ook een van de redenen dat de Sovjets hun "bondgenoten" zo streng onder toezicht hielden. Nooit zou de Sovjetunie meer een vijand aan haar grenzen dulden. Ook al weten de Russen nu dat een

aanval van de NAVO niet te verwachten is, toch spelen de herinneringen aan de beide wereldoorlogen nog steeds een belangrijke rol in de gedachten van veel Russen. Een militair bondgenootschap aan de grenzen van Rusland is dan ook een onaanvaardbare gedachte voor de Russen.

Heeft een NAVO-lidmaatschap nu eigenlijk wel zoveel voordelen voor de mogelijke nieuwe leden? Op dit moment hebben Polen, Tsjechië en Hongarije ingestemd met de voorwaarden die de NAVO stelt om lid te worden. In december 1997 beslist de Raad van de NAVO of de landen toegelaten mogen worden, waarna de parlementen van de oude en nieuwe leden het verdrag moeten ratificeren. Als al deze hindernissen genomen zijn worden de drie landen tijdens de viering van 50 jaar NAVO in Washington op 4 april 1999 officieel lid. En er staan nog meer landen te trappelen om lid te mogen worden. Het is echter nog maar de vraag of deze landen een lidmaatschap kunnen dragen. De economische en sociale situaties zijn nog niet echt florissant te noemen, zodat de kosten die een lidmaatschap met zich meebrengt in het begin nog over alle leden verdeeld zullen moeten worden. Ook zullen de strijdkrachten grondig gereorganiseerd moeten worden. Veel van het materieel zal afgestoten moeten worden en nieuwe militaire doctrines zullen moeten worden ingevoerd. Het Warschaupact had als belangrijkste doctrine namelijk een grootscheepse tankaanval op het westen en de kwantiteit van het materieel was belangrijker dan de kwaliteit. De Warschaupactleden hadden op het laatst tijdens de koude oorlog op sommige wapens een overmacht van 10 op 1 tegen de NAVO. De NAVO heeft na de koude oorlog een nieuwe doctrine van crisisbeheersing ingevoerd, wat voor de leden resulteerde in het verkleinen van hun legers en het afstoten van veel zwaar materieel. De lang gevreesde massale tankaanval van het Warschaupact behoorde immers tot het verleden en dus konden veel tanks worden afgestoten.

Ook de huidige leden zullen de gevolgen van een uitbreiding merken. Zo zullen de nieuwe leden moeten worden opgenomen in de militaire en civiele commandostructuren van de NAVO. De legers zullen met elkaar moeten oefenen en het vertrouwen van de voormalige vijanden moeten winnen en omgekeerd ook verdienen. Zo hebben een aantal Nederlandse eenheden onlangs nog in Polen geoefend als een soort van kennismaking. De gevolgen zullen echter vooral op financieel gebied te merken zijn en dat is voor veel van de nieuwe- of aspirantleden nog maar afwachten wat het voorlopig gaat kosten. Zij zullen veel van hun materieel moeten vernieuwen en/of aanpassen. De vraag is of dat nu wel zo wijs is op dit moment. Veel van de Oost-Europese economieën beginnen net een beetje uit het dal, dat na de ineenstorting van het communisme ontstond, te klimmen en een groot-scheepse aanpassing van de strijdkrachten kan wel eens een (te) zware aanslag zijn op de geldreserves zodat de welvaart erop achteruit kan gaan.

De houding van Rusland mag ook niet vergeten worden. Hoewel de Russen hun protesten hebben afgezwakt zijn zij nog steeds tegen een uitbreiding van de NAVO. Het gevaar dat Tom Clancy schetst in zijn boek is wel degelijk aanwezig. Er is misschien niet

zoveel kans op maar er is al eens eerder geprobeerd de regering omver te werpen, waar Gorbatsjov, de laatste leider van communistisch Rusland, bijna slachtoffer van werd vanwege zijn perestrojka en glasnost. En als het ooit waar wordt wat Tom Clancy schrijft is het te hopen dat de mogelijkheid van een door de coupplagers "gekaapte atoombom" niet bewaarheid wordt. Hoewel dit met de huidige "chaos" in het beheer van de atoomwapens in de voormalige landen van de Sovjetunie een angstaanjagende realiteit lijkt.

Een uitbreiding van de NAVO in de richting van Rusland zal dan ook met de grootste zorg moeten plaats vinden. Tevens zal een aantal van de mogelijke nieuwe leden een betere sociaal-economische situatie moeten ontwikkelen die een lidmaatschap dragelijk maakt. Concluderend kan men dus stellen dat een uitbreiding van de NAVO op een voorzichtige wijze en dus niet op een geforceerd versnelde wijze mogelijk kan zijn. Op deze wijze is het beter voor zowel de nieuwe leden als de oude en voor Rusland.

Bob Swinkels

Student Bestuurskunde in Leiden

Schrijf ook een artikel voor in de Bestuurskundige Berichten!!

Het volgende nummer zal in het teken staan van de verkiezingen.

Wil jij hierover schrijven? Dat kan.

Schrijf een interessant artikel en lever dit uiterlijk maandag 2 maart in de B.I.L.-kamer in op een diskette getikt in WP5.1 of WP6.0 met een uitdraai.

Verder is de redactie op zoek naar nieuwe redactieleden, vooral eerste- en tweedejaarsstudenten zijn van harte uitgenodigd!!

Heb jij zin om met medestudenten een semi-wetenschappelijk tijdschrift te maken, kom dan langs in de B.I.L.-kamer!